

ACROȘĂRI LINGVISTICE ÎN *TRATATUL DE ONTOLOGIE* DE CONSTANTIN NOICA

0. *Tratatul de ontologie* al lui Constantin Noica, prin profunzimea demersului filosofic ce-l caracterizează, face posibilă o statornică și reală apelare la resursele oferite de factorul limbă, ca sistem ce-și dovedise nu numai permisivitatea, ci și soliditatea cu care se antrenează în diverse relații comunicative: sociale, istorice, filosofice, poetice sau semiotice. Spre exemplu, sistemul semiotic al limbii a devenit model pentru celelalte sisteme semiotice, iar științele contemporane au profitat din plin de capacitatea semnelor lingvistice ale limbii în dezvoltarea propriilor științe.

Ontologia sau știința despre om (gr. *on* ‘om’), despre ființă sau „gândire asupra ființei. Ființa e tema centrală, dacă nu tema unică a filozofiei speculative” (Flonta 2024, p. 306) este placentar legată de capacitatea acesteia de a avea o limbă¹. E darul divinității oferit omului pentru a-l deosebi de celelalte ființe, care se dezvoltă mai departe prin capacitatea de a raționa, de a lua hotărâri, de a se apăra, de a rezista în dispute, de a duce gândirea spre conștiință cu puterea ei de a concepe ce nu se vede și ce e departe. Toate aceste fenomene lingvistice „sunt acte individuale condiționate și determinate social, că ele trebuie deci să se supună, cel puțin la un anumit punct, la ceea ce constituie normă în comunitatea în care sunt produse”. (Coseriu 1995, p. 64).

Atât de importantă este această realitate a ființei/a omului, limba, încât a ajuns să fie concepută de M. Heidegger (1988, p. 340) ca „loc de adăpost al omului”, ca „lăcaș al esenței omului”, mai apropiat: „Limba este apariția, care deopotrivă luminează și ascunde, a ființei înseși” (Heidegger 1988, p. 308). Pentru C. Noica (2019, p. 64), limba unui popor apare ca „gândire, conștiință, orizont. E spontaneitate și creativitate neîncetată”.

1. Cum e și firesc într-un tratat de ontologie, un prim domeniu de interes este ființa, „rostirea numelui de ființă, mai specific”, „rostirea numelui de ființă vorbește despre așezarea în rost, despre rostirea realului însuși” (Noica 1981, p. 191), adică inserția în discurs a unei entități de vocabular care are posibilitatea excepțională de

¹ K. Bühler, apud Eugenio Coseriu (1995, p. 22), notează că „semnul lingvistic este simptom ca expresie a vorbitorului, adică în măsura în care manifestă ceva despre cel care îl produce, este semnal în relație cu ascultătorul sau cu receptorul său și este în raport cu semnificatul său «real», adică desemnează printr-un concept (sau din punct de vedere psihologic printr-o «imagine») ceva aparținând unei realități care este, sau cel puțin se consideră a fi, independentă atât de vorbitor cât și de ascultător”.

a reprezenta realul. Prin urmare, „așezarea în rost”, rostirea² adevărește că vocabula „ființă” se îmbogățește cu sensuri noi ce o propulsează spre zona filosofică, adică spre înțelesuri, fiind deosebită de știință care operează cu/prin cunoștințe. Dacă e vorba de înțelesuri, atunci ființa e văzută în act, adică apelează la limbaj, M. Heidegger (apud C. Noica 1981, p. 177) fiind de părere că există realități mai expresive ontologic decât omul, „cum ar fi limba ea însăși fiind o întrebare despre ființă, al cărei lăcaș este”. Așadar, limba, fiind în act, funcționează la un anumit moment, într-un anumit spațiu, cu unul sau mai mulți interlocutori, deci într-un anumit context. Aceste condiționări, timp, spațiu, interlocutori, vor determina o anumită conduită semantică a limbii devenită discurs cu un anumit traiect și scop. Deci, avem de-a face cu o procesualitate și reală, și ideală, în care recunoaștem o altă țință a ontologiei, și anume cea care „exprimă, în fondul ei viața spirituală, cu înțelesurile acesteia oricum manifestate (în cunoaștere, în artă³, în comportare)” (Noica 1981, p. 170). Toate aceste domenii spirituale se manifestă prin limbă, vorbire sau discurs, acesta din urmă, ca unitate a interacțiunii comunicative.

De ce operăm cu terminologie pragmatică? E simplu. Pragmatica a adus, în câmpul cercetărilor lingvistice, omul, ființa în act, în interacțiune verbală, într-un anumit context, așa, după cum și ontologia, știința ființei, al cărei discurs filosofic se întinde de la cel mai formal (logica), la cel mai legat de conținut, hermeneutica (Noica 1981, p. 168), are același obiectiv – omul, ființa.

1.1. Rezultă că un prim acroșaj de ordin lingvistic ar fi acest element comun celor două domenii – ființa umană în interacțiune verbală, filosofia și o parte a semioticii – pragmatica. De altfel, Ch. Morris e de părere că filosofia ar trebui să se identifice cu teoria semnelor: „potrivit unei vechi tradiții, filosofia ar trebui să ajute la clarificarea formelor caracteristice ale activității umane și să urmărească să dobândească cunoașterea cea mai generală și mai sistematică posibilă. Forma modernă a acestei tradiții este identificarea filosofiei cu teoria semnelor și cu unificarea științei, adică cu aspectele cele mai generale și sistematice ale semioticii pure și descriptive” (Morris 2003, p. 135). Desigur, în filosofie, studiul ființei se efectuează în ceea ce are specific față de tot ce o înconjoară, în lingvistică/pragmatică, se realizează prin exercitarea celei mai specifice manifestări a ei – limbajul.

2. O altă acroșare lingvistică existentă în *Tratatul de ontologie* al lui C. Noica este legată de faptul că „la nivelul lucrurilor, ființa este deschidere pură” (Noica 1981, p. 195), dar nu atât de simplu, ci în sensul că „într-o bună dăruire și depășire de sine fără a se fi centrat în jurul unui nucleu spiritual” (Noica 1981, p. 195), ca închidere, poartă promisiunea unei deschideri, întrucât „Ființa se anunță în lucruri ca o închidere ce se deschide” (Noica 1981, p. 195). M. Flonta (2024, p. 337)

² C. Noica (1987, p. 22) precizează, după exemplificări din limba română veche, că: „Rostul a devenit limbă, vorbire, discurs; a urcat de la concretul gură spre abstract. Dar n-a dezmințit încă sensul său de origine”. La p. 25, din aceeași lucrare, consideră că: „«Rostesc ceva» spune deopotrivă: enunț un lucru și pun în ordine unul. Cu verbul a rosti te ridici deci la o expresivitate filosofică neașteptată (chiar dacă dicționarele n-o învederează încă)”.

³ Tudor Vianu (apud Ovidiu Drimba 1985, p. 29) apreciază că „Arta apare odată cu viața socială și nu o părăsește niciodată”.

subliniază implicațiile acestei traiectorii: „La acel nivel de determinare la care rămâne un gând cum este cel «al închiderii ce se deschide» el pare să fie confirmat de fapte din orice domeniu al experienței”. Prin urmare, deschiderea „e întâiul indiciu al ființei și al ființării” (Noica 1981, p. 196) și continuă C. Noica: „La fel, când vorbirea intră într-un sistem de reguli care va duce la o gramatică, ea nu mai iese din acel sistem; dar cu sistem cu tot și prin el se deschide către rostire, trecând din stadiul de vorbire în cel de limbă” (Noica 1981, p. 197). Credem că aici avem de-a face cu o interpretare a opoziției lui Ferdinand de Saussure *langue* vs *parole*, unde *parole* se traduce în română prin vorbire, dar Constantin Noica procedează și la sugerarea opoziției pragmatice *langue* vs *discours* (Buyssens 1967, apud Dragoș 2000, p. 52), prin antrenarea termenului de *rostire*, „*vorbire cu rost*” care poate fi echivalat cu *discurs*. De fapt, este termenul unei realități comunicative cu un anumit scop și cel prin care întreținem relația conversativă. Se știe că nu vorbim în propoziții, fraze, ce nu acoperă vorbirea în context, ci cu discursuri, îndeplinind funcția fundamentală a oricărui schimb verbal – înțelegerea. Așadar, C. Noica departajează vorbirea genuină de rostire, pe care o consideră limbă, datorită regulilor de la baza ei, dar presupunem că găsește în rostire un echivalent pragmatic de primă mână de tipul discursului⁴.

Regulile gramaticale, pe lângă faptul că „sunt prezente și active în orice rostire a unei limbi, «ele se repetă, pulsează; în variatele forme de viață, câte un cod pulsează. (...) Ritmurile cosmice, bioritmurile, ca și ritmurile spiritului pot apărea, acum, ca tot atâtea pulsații fundamentale în real»” (Noica 1981, p. 197). Pulsațiile pot fi repetitive (vezi regulile gramaticale), dar și în evoluție (vezi inovațiile din vorbire/rostire, care pot fi, la început, considerate greșeli de limbă, apoi devin simple fapte normale). De exemplu, desinența *-e* de la pluralul substantivelor feminine, care continuă, în limba română, desinența *-ae* din latină (lat. *casa*, pl. *casae* > rom. *case*) este adesea înlocuită cu desinența *-i* de la substantivele de declinare a II-a masculine: *școale, școli; coale, coli; cane, câni* etc.

3. Acroșările lingvistice rețin atenția filosofului aproape constant când afirmă că universul vorbirii este prezent și în logică „atunci când a înțeles să se înnoiască. Există, după logica modernă unele particule logice ale limbii, și ele sunt în principal conjuncții: «și», «sau», «dacă ... atunci»” (Noica 1981, p. 200), după cum există și „particule ontologice, și ele sunt prepozițiile, sau principalele dintre ele” (Noica 1981, p. 200). Urmând a le exemplifica pe acestea, C. Noica le califică drept „închideri originare”, adică prima condiție de a întâlni, prin deschidere, ființa (Noica 1981, p. 200). Calitatea de închidere provine din raporturile de dependență pe care le instituie prepozițiile cu felurite părți de vorbire/clase gramaticale. Faptul că, în marea lor majoritate, acestea au sens spațial, nu e relevant nici gramatical, nici ontologic, dar că prepozițiile ar realiza situații, „dispoziții sau afecte superioare ale spiritului mai degrabă decât ale sufletului” (Noica 1981, p. 201) este o realitate, deoarece aceste particule ar crea „situații-ultime, situații-limită, stări metafizice,

⁴ Edificator pentru această accepțiune a termenului *rostire* este volumul lui C. Noica din 1987, s.v. *Rost și rostire*.

cum li s-a spus. «A fi în» nu mai este în viața spirituală a omului o simplă experiență trecătoare, ci poate fi o Stimmung care să dea timbrul unei întregi existențe» (Noica 1981, p. 201).

În limba română, ca și în limba germană (vezi Jakob Grimm, apud Noica 1981, p. 200), prepozițiile au preponderent sens spațial „care ar fi: direcția și suprafața de contact («asupra»), direcția și apropierea («de»), desprinderea din interior («din»), posterioritatea («după»), interiorul unui spațiu, («în»), spațiul («până») străbaterea unui spațiu («prin»), spațiul situat dedesubt («sub»)» (Noica 1981, p. 200).

O notă aparte face locuțiunea prepozițională *mai prejos*, tot cu sens spațial, dar care dezvoltă în traducerea lui C. Noica conotații ironice. Această nouă semnificație este demonstrată de Sean Cotter (2024, p. 157). C. Noica este prezentat ca traducător al memoriilor lui Cecil Arthur Lewis, pilot al Forțelor Aeriene Regale din Primul Război Mondial, *Sagittarius Rising*. Atitudinea critică a traducătorului față de textul tradus este o caracteristică a traducerilor lui C. Noica. S. Cotter citează fragmentul din C. A. Lewis în limba română, tocmai pentru a evidenția atitudinea originală a lui C. Noica: „La toate acestea, noi eram spectatori zilnici, ființe ale altui element, dăruindu-ne unor lucruri *mai prejos* de noi; și, de fapt, tocmai natura acestor raporturi îmi trezi (...) o atitudine în viață. «Mai prejos de noi» nu are ironia blândă a expresiei lui Lewis «beneath us». Dincolo de etimologia lui clară (mai prejos = lower), prepoziția adăugată («prejos») indică o evaluare; piloții din versiunea lui Noica se dedică unor «lucruri» (să le spunem oameni?) care sunt în mod clar mai valoroase decât ei. În timp ce expresia lui Lewis ar putea sugera o anumită condescendență din partea pilotului, un dublu sens care îi ironizează ușor autopromovarea; alegerea lui Noica este clară. El elimină orice ton meditativ din vocea lui Lewis, lăsându-i nota fâțișă a-i numi pe cei de la sol «inferiori». Această alegere nu exprimă opinia lui Noica despre cei doi de la sol, ci ceea ce crede Noica în privința simțămintelor lui Lewis. Hermeneutica coincide aici cu actul traducerii. Noica – traducătorul – dezvăluie aroganța care se află sub pojghița eleganței originalului”. Și, mai departe „Pe măsură ce traducerea continuă, distanța literală și morală dintre cer și pământ crește. Descrierea pe care o face Lewis luptei infanteriei pentru «doi sau patru kilometri» devine, în redarea lui Noica, «un petic de pământ. Era atât de mult dincolo de asta!». Kilometrii lui Lewis s-au contractat considerabil de mult, la un petic, în timp ce accentul din semnul exclamării folosit de Noica sporește cantitatea a ceea ce se află dincolo. Pilotul din versiunea lui Noica zboară la o altitudine mai mare. De asemenea, o distanță morală mai mare se face resimțită în versiunea pe care o dă el anilor postbelici”.

Considerate particule ontologice, prepozițiile indică închideri, în variate forme: *în ceva, în jurul a ceva, spre ceva, într-o asociere cu ceva sau într-o îndepărtare de ceva*. Situațiile de închidere pot fi și de fixație „în orice câmp, fie că este unul fizic, moral sau de gândire, cu spațialitatea lor fiecare. Ontologia are însă ca obiect ființa, iar nu formule, raporturi sau închideri simple. Dacă prepozițiile leagă, tot ele ar trebui să și dezlege; sau dacă, în general, vorbirea leagă, tot ea dezleagă” (Noica 1981, p. 202). Pentru prepoziții, „limbile ar trebui să afle expresia care să le scoată

pe acestea din închidere” (Noica 1981, p. 203), deoarece „simpla intrare în raport înseamnă legare, respectiv o intrare în dependență și închidere (...) cu ajutorul lor, s-ar putea descrie în orice plan întregi sisteme de închidere” (Noica 1981, p. 202).

„În limba română, ceea ce scoate prepozițiile din închidere *este iarăși o prepoziție*, anume «întru»”. Ea exprimă „o spațialitate care să nu fie și fixație; și că, așa fiind, ea poate prelua în ea, ca într-o matrice, aproape toate celelalte prepoziții, cu spațialitatea lor. [...] Ceea ce sunt silite să exprime indirect alte limbi, pentru prepoziționalitate, se exprimă aci direct cu o prepoziție care preia în ea toate închiderile celorlalte, spre a le trece în deschidere. «Întru» este astfel paradigma închiderii ce se deschide. Particulele ontologice, cum sunt prepozițiile, converg într-un *operator ontologic*, care e «întru»” (Noica 1981, p. 203).

Era de așteptat ca și ontologia, alături de alte științe, să apeleze la tezaurul limbii spre a-și desăvârși lucrarea asupra ființei. Acest mecanism pentru aflarea ființei, de închidere ce se deschide, în variate domenii, atinge și sistemul limbii, „închiderea în cod, deschiderea codului ca viață, închiderea vieții în organism, deschiderea prin sistemul nervos, închiderea sistemului nervos prin concentrație cerebrală, deschiderea prin reflex, instinct, gând, închiderea gândului vorbit într-un sistem gramatical de reguli, deschiderea prin limbă” (Noica 1981, p. 205). Exact ca mai sus, considerăm că termenul limbă aici echivalează cu limbă rostită, mai exact cu discurs, reglat și el de reguli pragmatice.

4. Edificatoare pentru om sunt celelalte exemplificări făcute de filosof: „închiderea gândului asupra-și, deschiderea prin creație și cultură; închiderea oamenilor în comunități, deschiderea prin istorie; închiderea omului în sine ca persoană, deschiderea prin uman” (Noica 1981, p. 205). Dar cu această continuă închidere ce se deschide în ființă, „lucrurile trec într-o altă formă de neodihnă” (Noica 1981, p. 214), și anume în pulsație: „Tot ce este pulsează” (Noica 1981, p. 214). În noul fenomen legat de ființă, găsește C. Noica germenul formării limbilor. „Când o limbă se constituie, și anume prin închiderea într-un sistem de reguli, atunci de-a lungul întregii ei deschideri, care este ca și nesfârșită, limba va sta sub tensiunea la care o supun regulile ei; și chiar dacă s-ar închipui o rostire universală încă ea ar sta sub o asemenea încordare, altminteri nefiind o adevărată limbă, ci o deschidere a logosului ce s-ar pierde în răspândirea ei” (Noica 1981, p. 214). Pulsația poate fi regulată, tact, ce dă „realului ritmurile lui fundamentale” (Noica 1981, p. 215), dar „la niveluri superioare, pulsația se eliberează de tact, ieșind din regularitatea mecanică. Ființa vieții bate în tact regulat, în timp ce ființa spiritului, cu un fel de tact al ei încă, bate liber” (Noica 1981, p. 215).

5. Mai mult, printre numeroasele exemplificări ale acestui proces al închiderii ce se deschide, în lumea anorganică și cea organică, în societate și în om, C. Noica nu ezită să apeleze și la exercițiul limbii: „închiderea gândului vorbit într-un sistem gramatical de reguli, deschiderea prin limbă” (Noica 1981, p. 205). În acest proces, este antrenată și logica, pentru că a pus „gândirea în ordinea identității cu sine, a non contradicției și a vorbirii cu rost” (Noica 1981, p. 215), aducând pe parcursul discuției și limbajul poetic, atât ca formare, cât și ca realizare. Ca formare, se

apelează la alți termeni, ai limitației ce nu limitează, concepându-se libertatea ca o totală lipsă de limitare, iar discursul poetic, creația poetică, ca libertatea întruchipată. Ca realizare, C. Noica exemplifică cu un vers eminescian „În fiecare om o lume își face încercarea”, în care întrevide atât dialectica platoniciană cu punerea în ordine a ritmicii neștiute, cât și „pulsția ființei sociale în același timp necesară și liberă cu altă ritmică și ea. Închisă într-un om, lumea încearcă să se deschidă de fiecare dată, iar acolo unde nu se percepe obișnuit ritmica ființei, gândirea poetică a intuit-o” (Noica 1981, p. 215–216).

6. Ființa are însă și alte indicii de manifestare a ei (în lucruri), și anume prin solidaritatea temporalității cu spațialitatea, o unitate a contrariilor, unde dinamismul temporal se opune staticului spațial. „Solidaritatea temporalității cu spațialitatea (care în versiunea modernă va fi a spațiului cu timpul) a fost întotdeauna resimțită de limbă, dar dezmințită de gândire, ca și cum cele două entități n-ar fi avut o rădăcină comună în ceva de ordinul închiderii ce se deschide” (Noica 1981, p. 221). Și ce deschidere mai generoasă decât limbajul poetic ar putea exista, unde se exprimă aproape firesc: „Poate de mult s-a stins în drum / În depărtări albastre, / Iar raza ei abia acum / Luci vederii noastre” (Eminescu, „La steaua”). Dar solidaritatea de mai sus este, după C. Noica (1981, p. 221) , „și primul aspect neașteptat al ființei: unitatea contrariilor. Ființa face din contrarii fețele deosebite ale aceleiași situații originare”, după cum poate fi o solidaritate a contrariilor de la nivelul limbii: „O limbă își are un cuprins și o spațialitate proprie, transcrisă de orizonturile succesive ale afirmării limbii, așa cum realitatea organică are o spațialitate proprie, dincolo chiar de faptul de a fi localizată în spațiul pământesc” (Noica 1981, p. 223).

Aplicat la formarea și dezvoltarea limbii române, remarcăm că dintre cele patru dialecte istorice ale ei, aromân, meglenoromân, istroromân și dacoromân, doar ultimul a devenit limbă și, prin cultivarea lui, s-a impus ca limbă literară, limbă de cultură, manifestată atât în scris, cât și vehiculată oral de către oamenii cultivați. Ca spațiu de existență social-politic, acesta coincide cu arealul României ca stat, în timp ce celelalte trei dialecte s-au răspândit în diverse țări, nedevenind limbi de stat. „Dacă limba română există astăzi cu principalele ei dialecte [...], aceasta se explică prin faptul că latina a fost vorbită din Carpați până la granițele Greciei. Latina din nordul și cea din sudul Dunării s-au susținut reciproc și, datorită acestui sprijin mutual, româna s-a putut constitui și păstra în decursul întregului ev mediu” (Densusianu 1961, p. 18–19).

7. Pentru a ajunge la rolul limbii în evoluția culturii, C. Noica pornește de la rațiune⁵, „care pune sensuri la nesfârșit în limbi” (Noica 1981, p. 230), deci e o limitare ce nu limitează, de unde faptul că rațiunea și limba sunt în domeniul lor de ființare. Mai mult, omul cu rațiune dezvoltă conștiința, știința lucrurilor absente și depărtate, prototip al limitației ce nu limitează, „ceva din actul de a gândi” (Noica

⁵ Filosofia modernă a deosebit rațiunea de intelect. Rațiunea, organ al nelimitației (Noica 1981, p. 243), are posibilitatea unirii, desfășurării, surprinderii, devenirii, fiind expresia lucidității și maturității; intelectul, din contră, e rațiunea ce limitează, adică are puterea înțelegerii, dar nu depășește acest prag prin inovare.

1981, p. 238), „trimițându-le pe acestea la legi, care sunt firește limității și ele, dar mai deschise?” (Noica 1981, p. 239). Dacă actul de a gândi este legat de limbă, atunci „Este firesc astfel să trecem de la actul de a gândi la *cultură*, în sensul ei de «îngrijire», modelare apoi de cunoaștere. [...] Cultura are ceva paradoxal, cu încercarea ei de a modela și da universalitate câte unei fapți istorice, nedezipite de particularul ei [...] orice subiect de cultură, om sau comunitate se lasă educat prin intermediul unei limbi: dar limba, cu spiritul ei, cu structura ei, cu posibilitățile ei lexicale, reprezintă o îngrădire care poate lesne să se transforme într-o limităție ce limitează” (Noica 1981, p. 240). Înțelegerea artei presupune depășirea fazei limbă și intrarea în contemplare, „pe de o parte, îți pune în față realuri de tot soiul, uneori dintre cele mai umile, [...], pe de altă parte însă, într-un asemenea real, de puținătatea căruia și realitatea s-ar rușina, artistul contemplă și te face să contempli esența” (Noica 1981, p. 240). Esența este un fapt al nelimităției, iar „citirea” acesteia de către om îi conferă caracterul de nelimităție, deoarece „omul subiect al civilizației e limităția ce nu limitează prin excelență” (Noica 1981, p. 242).

8. Acroșările lingvistice din *Tratatul de ontologie* al lui C. Noica țin de faptul că în centrul cercetărilor celor două domenii stă ființa umană, în pragmatica lingvistică dobândește statutul de ființă conversativă în context determinat, iar, în ontologie, de ființă ce se desăvârșește în hermeneutică. De asemenea, având în centru ființa umană, aceasta e generatoare de deschidere, după o închidere necesară (aparitia regulilor gramaticale), care presupune trecerea de la vorbire la limbă, ca sistem, cu reguli specifice. Dar, în dinamica schimbului verbal, având la bază gramatica limbii, aceasta „cu sistemul ei de reguli și prin el se deschide către rostire” (Noica 1981, p. 197), adică către discurs.

În continuarea apelului repetat la diversele virtuți ale limbii spre susținerea unor mecanisme ontologice, C. Noica pornește de la cel al formării limbilor, pentru ca apoi să discute amplu rolul prepozițiilor spațiale, care, deși reprezintă veritabile închideri, ele se constituie în adevărați operatori ontologici, iar prepoziția *întru*, specifică filosofiei lui C. Noica, este capabilă de o deschidere ontologică. Termenul *limbă* are aceleași valențe ca și gândul vorbit, învederând ideea că trebuie înțeles ca rostit, cu un anumit rost, echivalent discursului în context. Tot limbii îi revine rolul de a se constitui într-o limităție ce nu se limitează, ba e prototipul acesteia, devenind limbă poetică. Este de reținut și felul cum relaționează limba cu universul culturii, pe care îl susține prin actul de a gândi, prin îngrijire, modelare, cunoaștere. Credem că, prin antrenarea limbii în demonstrația filosofică de ordin ontologic, Constantin Noica a atras atenția asupra valențelor multiple ale ei, în tandem cu rațiunea.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

- Buyssens 1967 = Eric Buyssens, *La communication et l'articulation linguistique*, Bruxelles, Presses Universitaires Bruxelles, 1967.
Coseriu 1995 = Eugenio Coseriu, *Introducere în lingvistică*, traducere de Elena Ardeleanu și Eugenia Bojoga, Cluj-Napoca, Editura Echinoc, 1995.

- Cotter 2024 = Sean Cotter *Traducerea literară și destinul României în comunism. Trei studii de caz: Blaga, Noica, Cioran*. Traducere din engleză și prefață de Dana Rădulescu, București, Humanitas, 2024.
- Densusianu 1961 = Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, vol. I, *Originile*, ediție îngrijită de prof. univ. J. Byck, București, Editura Științifică, 1961.
- Dragoș 2000 = Elena Dragoș, *Introducere în pragmatică*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2000.
- Drimba 1985 = Ovidiu Drimba, *Istoria culturii și civilizației*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985.
- Flonta 2024 = Mircea Flonta, *Fascinația absolutului. Filozofia speculativă în viziunea lui Lucian Blaga și Constantin Noica*, București, Humanitas, 2024.
- Heidegger 1988 = Martin Heidegger, *Repere pe drumul gândirii*, traducere și note introductive de Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu, București, Editura Politică, 1988.
- Morris 2003 = Charles Morris, *Fundamentele teoriei semnelor*, traducere din limba engleză și cuvânt înainte de Delia Marga, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2003.
- Noica 1981 = Constantin Noica, *Devenirea întru ființă*, vol. I, *Încercare asupra filosofiei tradiționale*, vol. II, *Tratat de ontologie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
- Noica 1987 = Constantin Noica, *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, București, Editura Eminescu, 1987.
- Noica 2019 = Constantin Noica, *Carte de înțelepciune*, București, Humanitas, 2019.

LINGUISTIC ANCHORS IN CONSTANTIN NOICA'S
TREATISE ON ONTOLOGY
(Abstract)

The article, based on Constantin Noica's *Tratat de ontologie* [Treatise on Ontology], identifies some philosophical speculations which use highly credible linguistic phenomena to prove their demonstration.

Conveying two of his own philosophical concepts, in tandem, closure – opening, at the end of a demonstration of great finesse, Constantin Noica reaches the conclusion that philosophy and pragmatics are two related sciences, both based on the human being. Then, he considers that spatial prepositions are true ontological particles, and that, through the same closing-opening mechanism, the birth of languages can be explained.

Two other concepts, derived from openness, limitation – non-limitation, can explain the emergence of poetic language which, of course, is the prototype of limitation that does not limit, just as a unity of opposites (space-time) is specific to poetic language, so that, finally, as a culmination of the previous argument, he approaches the role of language in the evolution of culture.

Cuvinte-cheie: închidere, deschidere, limitare, nelimitare, operator ontologic.

Keywords: closure, opening, limitation, non-limitation, ontological operator.

Universitatea „Babeș-Bolyai”
Facultatea de Litere, str. Horea 31
dredenadragos@gmail.com